

نقش خط‌مشی حمایتی الکترونیک در تقویت تاب‌آوری کسب‌وکارها در دوره جنگ مورد مطالعه: فروشگاه دیجیتالی بهاره

مسعود بنافی

مشخصات گزارش

نوع گزارش:

- طرح / لایحه
- راهبردی
- نظارتی
- پیش‌نویس قانونی

شماره مسلسل:

۲۱۴۹۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۲/۲۵

Doi: [10.22034/mrc.report.21496](https://doi.org/10.22034/mrc.report.21496)

چکیده

با نزدیک شدن به آغاز سال ۱۴۰۵ هجری شمسی و فصل نوروز، که به طور سنتی زمان اوج فعالیت‌های اقتصادی و افزایش مصرف است، اقتصاد ملی با چالش‌های متعددی روبرو است. شرایط پیچیده ژئوپلیتیکی و همچنین ملاحظات داخلی، بر پویایی بازار تأثیرگذار بوده و انتظار می‌رود که رونق معمول این ایام، با محدودیت‌هایی مواجه شود. در چنین بستری، کسب‌وکارها، به‌ویژه بنگاه‌های خرد، در معرض ریسک‌های عملیاتی و مالی قابل توجهی قرار دارند. این گزارش، با تأکید بر ضرورت اتخاذ رویکردهای حمایتی نوآورانه و کارآمد، راهبرد «حمایت دیجیتالی با تأکید بر فروشگاه دیجیتالی بهاره» را به عنوان یک سازوکار راهگشا برای تضمین تداوم فعالیت و افزایش تاب‌آوری اقتصادی در دوره گذار به سال جدید و تا تداوم شرایط جنگی معرفی می‌نماید. خط‌مشی‌گذاری در این حوزه، نیازمند تدوین چارچوب‌های عملیاتی است که بتواند کسب‌وکارها را در مواجهه با نوسانات اقتصادی یاری رساند.

خلاصه مدیریتی

در آستانه سال ۱۴۰۵ و همزمان با فصل نوروز، اقتصاد کشور با مجموعه‌ای از چالش‌های ناشی از نااطمینانی‌های اقتصادی، محدودیت‌های ناشی از شرایط جنگی و اختلال در زنجیره‌های تأمین مواجه است. این شرایط می‌تواند از رونق فصلی بازار در ایام نوروز بکاهد و به‌ویژه کسب‌وکارهای خرد را با ریسک‌های جدی عملیاتی و مالی روبه‌رو سازد. در چنین فضایی، بهره‌گیری از سیاست‌های حمایتی مبتنی بر فناوری و ابزارهای دیجیتالی می‌تواند به عنوان راهکاری کم‌هزینه، سریع و مقیاس‌پذیر برای حفظ تداوم فعالیت بنگاه‌ها و افزایش تاب‌آوری اقتصادی مورد توجه قرار گیرد. بر همین اساس، ایجاد یک پلتفرم متمرکز فروش آنلاین با عنوان «فروشگاه دیجیتالی بهاره» به عنوان یک سازوکار حمایتی موقت برای دوره نوروز و استمرار شرایط جنگی پیشنهاد می‌شود تا امکان عرضه محصولات کسب‌وکارهای خرد در یک بستر ملی و با حمایت دولت فراهم گردد.

بیان/شرح مسئله

در شرایط فعلی، کاهش قدرت خرید خانوارها، محدودیت دسترسی بنگاه‌ها به منابع مالی، اختلال در زنجیره‌های تأمین و بسته بودن برخی مسیرهای تجاری، موجب افزایش نااطمینانی در بازار شده است. این وضعیت در آستانه نوروژ، که معمولاً زمان اوج فعالیت‌های اقتصادی است، می‌تواند به رکود نسبی در بازارهای سنتی و کاهش فروش بنگاه‌ها منجر شود. در عین حال، بسیاری از کسب‌وکارهای خرد با شکاف دیجیتال، از جمله ضعف زیرساخت‌های ارتباطی، کمبود مهارت‌های دیجیتال و هزینه بالای ابزارهای فناوری، مواجه‌اند و توان بهره‌گیری مؤثر از ظرفیت‌های تجارت الکترونیک را ندارند.

نقطه‌نظرات/یافته‌های کلیدی

یافته‌ها نشان می‌دهد که راهبردهای مبتنی بر فناوری‌های دیجیتال به دلیل انعطاف‌پذیری بالا، قابلیت اجرا در مقیاس وسیع و هزینه پایین‌تر، می‌توانند نقش مؤثری در حمایت از کسب‌وکارها در شرایط بحران ایفا کنند. ایجاد یک پلتفرم فروش آنلاین متمرکز، امکان دسترسی سریع بنگاه‌های خرد به بازار مصرف، کاهش هزینه‌های فروش و افزایش شفافیت در قیمت‌گذاری را فراهم می‌کند. در عین حال، مشارکت کسب‌وکارها در چنین بستری مستلزم طراحی مشوق‌هایی نظیر کاهش مالیات، ارائه غرفه مجازی رایگان، تسهیل لجستیک و نظارت بر قیمت‌ها است.

پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

پیشنهاد می‌شود دولت با همکاری نهادهای ذی‌ربط، «پلتفرم فروشگاه دیجیتال بهاره ۱۴۰۵» را به عنوان یک فروشگاه ملی موقت برای عرضه محصولات کسب‌وکارهای خرد راه‌اندازی کند. در این چارچوب، ارائه مشوق‌هایی نظیر معافیت یا کاهش مالیات، عدم دریافت کارمزد اولیه فروش، اختصاص غرفه مجازی برای هر کسب‌وکار و الزام به ارائه تخفیف مشخص به مصرف‌کنندگان پیش‌بینی شود. همچنین فعال‌سازی ظرفیت ناوگان پستی برای تحویل سریع کالا، ایجاد سازوکار نظارت الکترونیک بر قیمت‌ها و طراحی تسهیلات خرد برای تقویت قدرت خرید مصرف‌کنندگان از جمله اقدامات مکمل این سیاست حمایتی محسوب می‌شود. اجرای این راهبرد می‌تواند به حفظ رونق نسبی بازار در ایام نوروژ، تقویت تاب‌آوری بنگاه‌های خرد و توسعه تدریجی زیست‌بوم تجارت دیجیتال کشور کمک کند.

۱. مقدمه

ماه‌های پایانی سال شمسی و نوروژ، همواره فرصتی برای کسب و کارها برای انبارگردانی و رونق اقتصادی بوده است. با این حال، ورود به سال ۱۴۰۵ در شرایطی صورت می‌پذیرد که اقتصاد ملی با مجموعه‌ای از چالش‌های درون‌زا و برون‌زا مواجه است. به شکل ویژه، جنگ تحمیلی آمریکا و اسرائیل، در کنار پیامدهای بلندمدت تنش‌های منطقه‌ای و همچنین ساختارهای اقتصادی داخلی، منجر به ایجاد فضایی از نااطمینانی اقتصادی شده است. این نااطمینانی، خود را در قالب کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان، محدودیت دسترسی به منابع مالی، و اختلالات در زنجیره‌های تأمین به دلیل بسته بودن مرزها، نمایان می‌سازد.

در این میان، فصل نوروز که به طور سنتی محرک اصلی رشد اقتصادی و افزایش میزان خرید است، امسال نیازمند رویکردهای حمایتی ویژه‌ای خواهد بود تا بتواند از رکود احتمالی کسب و کارها جلوگیری کرده و رونق نسبی را به بازار بازگرداند. کسب‌وکارهای خرد، که ستون فقرات اشتغال و تولید در بسیاری از بخش‌های اقتصادی را تشکیل می‌دهند، به طور ویژه‌ای در برابر این نوسانات آسیب‌پذیرند. عدم موفقیت این بنگاه‌ها در بهره‌گیری از فرصت‌های فصلی نوروز، می‌تواند پیامدهای منفی گسترده‌ای در اشتغال، تولید و ثبات اقتصادی داشته باشد.

لذا، شناسایی و به‌کارگیری سازوکارهای حمایتی که بتوانند به سرعت و با حداقل هزینه، به افزایش تاب‌آوری این بنگاه‌ها کمک کنند، از اهمیت حیاتی برخوردار است. در این راستا، «راهبردهای فناورانه و دیجیتال» به دلیل قابلیت انطباق‌پذیری بالا، مقیاس‌پذیری، و هزینه نسبتاً پایین اجرا، پتانسیل قابل توجهی برای ایفای نقش حمایتی در این مقطع حساس دارند. سیاست‌گذاری در این حوزه، نیازمند نگاهی علمی و مبتنی بر شواهد برای هدایت منابع و برنامه‌ها به سمت مؤثرترین راهکارها است.

کسب‌وکارهای ایرانی در آستانه سال ۱۴۰۵، با مجموعه‌ای از چالش‌های متقاطع روبرو هستند که نیازمند توجه سیاستی است:

- **رکود نسبی در بازارهای سنتی:** برخلاف انتظارات فصلی، نشانه‌هایی از کندی در رشد تقاضا در بازارهای فیزیکی مشاهده می‌شود. این امر، به ویژه بر بنگاه‌هایی که استراتژی فروش آن‌ها عمدتاً مبتنی بر تعاملات حضوری است، فشار وارد می‌آورد.
- **شکاف دیجیتال و عدم آمادگی کافی:** بسیاری از کسب‌وکارها، همچنان با چالش‌های اساسی در پذیرش و به‌کارگیری فناوری‌های دیجیتال مواجه هستند. این شکاف شامل موارد زیر است:

- **زیرساخت‌های ناکافی:** دسترسی محدود به اینترنت پرسرعت و پایدار، به خصوص در مناطق کمتر توسعه‌یافته.
- **محدودیت‌های مهارتی:** کمبود نیروی انسانی متخصص در زمینه‌هایی چون بازاریابی دیجیتال، تحلیل داده، و مدیریت فروش آنلاین.
- **موانع دسترسی به ابزارها:** هزینه‌های بالای نرم‌افزارهای تخصصی، خدمات ابری، و ابزارهای تحلیل داده.
- **نیاز به تسهیل‌گری در اکوسیستم دیجیتال:** موانع اداری و قانونی، و همچنین نبود سازوکارهای حمایتی هدفمند، فرآیند گذار دیجیتال را برای بسیاری از بنگاه‌ها دشوار ساخته است.

این عوامل، مجموعاً، باعث افزایش آسیب‌پذیری کسب‌وکارها در مواجهه با شرایط اقتصادی و انتظارات مرتبط با فصل نوروز شده و ضرورت اتخاذ راهبردهای حمایتی مبتنی بر فناوری را برجسته می‌سازد.

۲. راهکارهای سیاستی

با هدف ایجاد یک «چتر حمایتی دیجیتال» فوری و مؤثر برای کسب‌وکارهای خرد در نوروز ۱۴۰۵ و همچنین در ایام جنگ، پیشنهاد می‌شود راهبرد سیاستی زیر به صورت اولویت‌دار تدوین و اجرا گردد:

ایجاد و راه‌اندازی پلتفرم فروش بهاره ۱۴۰۵ تا تداوم شرایط جنگی

هدف: ایجاد یک زیرساخت فروش آنلاین موقت و متمرکز، با حمایت مستقیم دولت، که به طور اختصاصی برای ارائه محصولات و خدمات کسب‌وکارهای خرد در ایام نوروز ۱۴۰۵ (تا تداوم شرایط جنگی) طراحی شده است. این پلتفرم به عنوان یک «فروشگاه ملی نوروزی-جنگی» عمل خواهد کرد.

فرصت‌ها و شرایط مشارکت کسب و کارها

مالیات حداقلی: دریافت مالیات بسیار ناچیز (یا معافیت کامل برای دوره زمانی مشخص) از فروش‌های انجام شده از طریق این پلتفرم، به منظور کاهش هزینه‌های سربار کسب‌وکارها.

اختصاص غرفه اختصاصی مجازی به هر کسب و کار: هر فروشنده، غرفه اختصاصی مجازی برای عرضه محصولات خود را دارد. نمایش و فروش رایگان محصولات: فراهم آوردن امکان بارگذاری رایگان محصولات و خدمات کسب‌وکارها در این پلتفرم، بدون دریافت هیچ‌گونه کارمزد فروش اولیه.

الزام به ارائه تخفیف: کلیه کسب‌وکارهایی که مایل به حضور در این پلتفرم هستند، ملزم به ارائه یک سطح مشخص از تخفیف (مثلاً حداقل ۱۵ الی ۲۰ درصد بسته به نوع محصول/خدمت) به مصرف‌کنندگان نهایی خواهند بود. این تخفیف به عنوان بخشی از «حمایت نوروژی-جنگی» دولت تلقی می‌شود.

نظارت بر قیمت‌گذاری: سازوکاری برای نظارت بر قیمت‌های عرضه شده در پلتفرم تدوین شود تا از افزایش کاذب قیمت‌ها در ایام نوروژ جلوگیری گردد؛ مثلاً از طریق گزارش‌دهی الکترونیک

الزام به سرعت در تحویل کالا: سرعت موضوعی مهم در سفارش کالا توسط مشتری است.

فعال‌سازی ظرفیت پست نوروژی: فعال بودن نیمی از ظرفیت ناوگان پستی کشور (اداره پست) به طور ویژه برای خدمات‌رسانی به کسب‌وکارهای حاضر در این پلتفرم، با تضمین تحویل کالا ظرف مدت زمان کوتاه (مثلاً ۲۴ تا ۷۲ ساعت بسته به مسافت).

اعطای تسهیلات خرد چند میلیونی به طرف تقاضا برای خرید از غرفه‌داران

این راهبرد، با ایجاد یک بستر مشترک، تسهیل‌گر، و حمایتی، به طور مستقیم به رفع دغدغه‌های اصلی کسب‌وکارهای خرد در آستانه نوروژ ۱۴۰۵ تا تداوم شرایط جنگی پاسخ می‌دهد و می‌تواند به عنوان یک «چتر حمایتی دیجیتال» کارآمد عمل کند.

گزیده سیاستی:

با آغاز سال جدید و فصل بهار، در شرایط جنگی اقتصاد ملی با چالش‌های داخلی و خارجی روبرو است و کسب‌وکارهای خرد در معرض ریسک قرار دارند؛ حمایت دیجیتال در قالب فروشگاه آنلاین بهار راهکاری مؤثر برای تداوم فعالیت و تقویت تاب‌آوری کسب و کارها خواهد بود.